

พหุวัฒนธรรมในชายแดนภาคใต้ตอนล่าง: บริบท ประวัติศาสตร์ และแนวทางการจัดการ
เพื่อความยั่งยืน

Multiculturalism in the Lower Southern Border Region: Context, History, and
Sustainable Management Approaches

นิรัน ดะแซ^{1*}, จิรศักดิ์ สุรังคพิพรธน์¹, และ ละมุล รอดขวัญ¹

Nirun Dasae^{1*}, Jirassak Surungkapirat¹, and Lamun Rodkwan¹

Received: 9 October 2024

Revised: 23 March 2025

Accepted: 25 March 2025

Abstract

The southern border region of Thailand is characterized by a high degree of ethnic and religious diversity, shaped by historical and geographical factors that have facilitated continuous cultural exchange. Differences in social systems, lifestyles, and economic structures have contributed to ongoing challenges in intercommunal coexistence, as well as to a sense of alienation stemming from state policies that emphasize centralized governance without adequately reflecting the needs of all population groups.

This article analyzes the unique characteristics of multiculturalism in Thailand's southern border provinces through several dimensions: a review of existing research and peace studies in the region; an examination of the historical and geographical foundations of multiculturalism; an exploration of the challenges associated with cultural diversity in the area; and the identification of strategies for managing and fostering multicultural understanding. The study emphasizes that encouraging active community participation in cultural activities that reflect the identities of diverse groups can help reduce misunderstandings and build stronger intercommunal relationships. Promoting learning about cultural differences through both formal education and community-based initiatives is essential for cultivating values of peaceful coexistence. Furthermore, the development of

¹วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

¹ College of Innovation Management, Rajamangala University of Technology Rattanakosin

* ผู้ให้การติดต่อ (Corresponding e-mail: nirun.das@rmutr.ac.th)

collaborative networks among government agencies, educational institutions, and local communities is identified as a key strategy for enhancing social harmony, mitigating conflict, and advancing sustainable development in Thailand's southern border region.

Keywords: *Multiculturalism, Southern Border, Management Approaches*

บทคัดย่อ

พื้นที่ชายแดนภาคใต้ตอนล่างของประเทศไทยมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์และศาสนา ซึ่งได้รับอิทธิพลจากปัจจัยทางประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์ที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม ความแตกต่างของระบบสังคม วิถีชีวิตและเศรษฐกิจส่งผลให้เกิดปัญหาด้านการอยู่ร่วมกัน รวมถึงความรู้สึกแปลกแยกจากนโยบายของรัฐที่มุ่งรวมศูนย์อำนาจและไม่ได้สะท้อนความต้องการของประชาชนทุกกลุ่ม

บทความนี้วิเคราะห์ลักษณะเฉพาะของพหุวัฒนธรรมในชายแดนภาคใต้ ในประเด็นปริทัศน์ภูมิทัศน์งานวิจัยและการศึกษาสันติภาพชายแดนใต้ ลักษณะเฉพาะของพหุวัฒนธรรมในชายแดนใต้ ปัจจัยทางประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์ที่ส่งผลต่อพหุวัฒนธรรม ความท้าทายที่เกี่ยวข้องกับพหุวัฒนธรรมในพื้นที่ชายแดนใต้ การจัดการพหุวัฒนธรรมและการส่งเสริมความเข้าใจในพื้นที่ชายแดนใต้ และแนวทางการส่งเสริมพหุวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในชายแดนใต้ โดยพบว่าการส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมที่สะท้อนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มจะช่วยลดความเข้าใจผิดและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างชุมชน การสนับสนุนการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมที่แตกต่างผ่านระบบการศึกษาในโรงเรียนและชุมชนจะช่วยปลูกฝังแนวคิดเรื่องการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐ สถาบันการศึกษา และชุมชนท้องถิ่นเป็นแนวทางสำคัญในการสร้างความสมานฉันท์ ลดความขัดแย้ง และส่งเสริมการพัฒนาอย่างมั่นคงในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ตอนล่าง

คำสำคัญ: *พหุวัฒนธรรม, ชายแดนใต้, แนวทางการจัดการ*

บทนำ

ดินแดนชายแดนใต้ของประเทศไทย คือ พื้นที่ที่ลุ่มหยาใจแห่งประวัติศาสตร์ยังคงล่องลอยในทุกอณูของวัฒนธรรมอันหลากหลาย ที่นี่เป็นที่รวมของสี่สັນแห่งชีวิตและเสียงสะท้อนของมรดกอันทรงคุณค่าที่ได้รับ การสืบทอดมาจากรุ่นสู่รุ่น ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ศาสนาและวิถีชีวิตที่ถักทออยู่ด้วยกันอย่างแนบแน่น ไม่เพียงแค่สะท้อนถึงอดีตอันรุ่งเรืองแต่ยังเป็นบทเพลงที่ซับซ้อนถึงความเป็นหนึ่งเดียวกันภายใต้ความแตกต่างอย่างงดงามและซับซ้อน พื้นที่ชายแดนใต้ของประเทศไทยซึ่งประกอบด้วยจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส และบางส่วนของจังหวัดสงขลาเป็นภูมิภาคที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมสูงที่สุดแห่งหนึ่งในประเทศ ความเป็นมาของพหุวัฒนธรรมในพื้นที่นี้มีความซับซ้อนและลึกซึ้งเกิดจากการผสมผสานของกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีประวัติศาสตร์และวิถีชีวิตที่แตกต่างกัน รวมถึงการปฏิสัมพันธ์ที่ต่อเนื่องยาวนานระหว่างกลุ่มเหล่านี้

ประวัติศาสตร์ของพื้นที่ชายแดนได้สามารถย้อนกลับไปได้ถึงยุคก่อนประวัติศาสตร์ เมื่อพื้นที่นี้เป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรเก่าแก่หลายแห่ง เช่น อาณาจักรลังกาสุกะและอาณาจักรศรีวิชัยซึ่งเป็นศูนย์กลางทางการค้าและวัฒนธรรมที่สำคัญในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การที่พื้นที่ชายแดนได้ตั้งอยู่บนเส้นทางการค้าเชื่อมโยงระหว่างโลกตะวันตกและตะวันออกทำให้มีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ศาสนาและแนวคิดต่าง ๆ จากหลายพื้นที่ ตั้งแต่วัฒนธรรมอินเดีย จีน อาหรับไปจนถึงอิทธิพลจากชาติตะวันตกในยุคล่าอาณานิคม การเข้ามาของชาติตะวันตกและการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในภูมิภาคได้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่สำคัญอีกครั้งหนึ่ง พื้นที่ชายแดนได้กลายเป็นสนามแห่งความขัดแย้งทางการเมืองและศาสนาที่มีความซับซ้อน การรวมกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมและศาสนาภายใต้การปกครองของรัฐชาติสมัยใหม่ทำให้เกิดปัญหาความไม่เท่าเทียมและความขัดแย้งที่ยังคงอยู่จนถึงทุกวันนี้ พหุวัฒนธรรมในพื้นที่ชายแดนได้ของประเทศไทยจึงเป็นผลมาจากประวัติศาสตร์ที่ยาวนานและซับซ้อนซึ่งเกิดจากการผสมผสานของกลุ่มชาติพันธุ์ ศาสนาและวัฒนธรรมที่หลากหลาย ความเข้าใจในประวัติศาสตร์นี้เป็นสิ่งสำคัญในการสร้างแนวทางที่เหมาะสมในการบริหารจัดการความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชายแดนได้ในปัจจุบัน (Yahprung, 2022)

จากรายละเอียดและความสำคัญดังที่กล่าวมาเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมของชายแดนได้จึงนำมาสู่การนำเสนอบทความในหัวข้อ ปรัชญาภูมิทัศน์งานวิจัยและการศึกษาสันติภาพชายแดนได้ ลักษณะเฉพาะของพหุวัฒนธรรมในชายแดนได้ ปัจจัยทางประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์ที่ส่งผลต่อพหุวัฒนธรรม ความท้าทายที่เกี่ยวข้องกับพหุวัฒนธรรมในพื้นที่ชายแดนได้ การจัดการพหุวัฒนธรรมและการส่งเสริมความเข้าใจในพื้นที่ชายแดนได้ และแนวทางการส่งเสริมพหุวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในชายแดนได้

ปรัชญาภูมิทัศน์งานวิจัยและการศึกษาสันติภาพชายแดนได้

Narkurairattana and Sa-U (2022) ได้วิเคราะห์บทบาทของตัวแสดงนานาชาติในกระบวนการสันติภาพจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเน้นบทบาทของ “ฝ่ายที่สาม” ในการเจรจาสันติภาพที่เริ่มต้นอย่างเป็นทางการในปี พ.ศ. 2556 ตัวแสดงนานาชาติมีบทบาทสำคัญ เช่น การติดตามสถานการณ์ การสนับสนุนทางวิชาการและทุนพัฒนา การอำนวยความสะดวกในการเจรจา และการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม ประเทศมาเลเซียเป็นฝ่ายที่สามซึ่งเป็นหลักในการพูดคุย แต่เผชิญข้อท้าทายด้านความไว้วางใจจากคู่ขัดแย้งและเสถียรภาพทางการเมืองของตนเอง โดยงานวิจัยเสนอแนะให้รัฐบาลไทยเปิดโอกาสให้ผู้มีบทบาทจากนานาชาติเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นและส่งเสริมภาคประชาสังคมกับคนในท้องถิ่นให้เป็นหุ้นส่วนในกระบวนการสันติภาพ เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงและความยั่งยืนของการพูดคุย เช่นเดียวกับ Maluleem (2021) ที่ศึกษากระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งเป็นแนวทางสันติวิธีที่รัฐบาลไทยใช้จัดการความขัดแย้งในพื้นที่โดยมีรากฐานจากประวัติศาสตร์อัตลักษณ์ทางสังคม วัฒนธรรม และความเป็นธรรม อย่างไรก็ตาม กระบวนการนี้ยังเผชิญข้อจำกัดสำคัญ ได้แก่ การขาดความไว้วางใจระหว่างคู่ขัดแย้ง ความไม่เป็นเอกภาพ

ของภาครัฐ ขาดเวทีหารือเชิงลึกและปัญหาการกำหนดคู่เจรจาที่ได้รับการยอมรับซึ่งเป็นอุปสรรคต่อความคืบหน้าของการเจรจาสันติภาพ งานวิจัยชี้ให้เห็นว่าการแก้ไขปัญหาต้องอาศัยแนวทางทางการเมืองที่ยึดหลักสันติวิธีและเสริมสร้างความไว้วางใจระหว่างทุกฝ่าย

Waba (2018) ได้วิเคราะห์ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงแห่งชาติในการบริหารจัดการพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่าปัญหาความมั่นคงของไทยมีความซับซ้อนจากทั้งภัยคุกคามรูปแบบเก่าและใหม่ส่งผลกระทบต่อประชาชนและประเทศโดยรวม สภาความมั่นคงแห่งชาติกำหนดยุทธศาสตร์เสริมสร้างความมั่นคงผ่านการพัฒนาสวัสดิการสังคม เสริมศักยภาพผู้ขาดโอกาส และส่งเสริมพื้นที่สร้างสรรค์และสันติภาพในชายแดนใต้ โดยเปิดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็น สร้างการมีส่วนร่วมในการลดความขัดแย้ง พื้นฟูความเป็นธรรมและตัดวงจรความรุนแรง รวมถึงเปิดโอกาสให้ผู้เห็นต่างจากรัฐเข้ามาร่วมแก้ไขปัญหาผ่านสันติวิธี ในขณะที่ Tavorn (2023) มุ่งวิเคราะห์ข้อเสนอจากงานวิจัยเกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้และนำเสนอข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหา โดยอ้างอิงข้อมูลจากงานวิจัยและบทความวิจัยระหว่างปี พ.ศ. 2550 - 2565 จำนวน 12 เรื่อง ผลการศึกษาระบุ 6 แนวทางสำคัญในการแก้ไขปัญหาพื้นที่ ได้แก่ (1) การกระจายอำนาจ (2) การปกครองตนเอง (3) การจัดการตนเอง (4) การปกครองท้องถิ่น (5) การทำงานแบบบูรณาการของหน่วยงานในพื้นที่ และ (6) การสร้างสังคมพหุวัฒนธรรม งานวิจัยเสนอว่ารัฐบาลควรนำข้อเสนอเหล่านี้ไปใช้ โดยเฉพาะการจัดการตนเองและการปกครองระดับหมู่บ้านและชุมชนเพื่อให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่และเสริมสร้างสันติภาพอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับ Tieojaroenkit (2020) ที่ศึกษาการเปลี่ยนแปลงของนโยบายความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า แม้สันติวิธีจะถูกบรรจุในนโยบายความมั่นคงมานานกว่า 17 ปี แต่แนวทางปฏิบัติขึ้นอยู่กับรัฐบาลแต่ละยุค เจ้าหน้าที่รัฐมองว่าสันติวิธี คือ การไม่ใช้กำลังแต่ยังคงรักษาความมั่นคงของรัฐ ขณะที่ภาคประชาสังคมเน้นการไม่ใช้กำลังและไม่ละเมิดสิทธิมนุษยชน อุปสรรคสำคัญในการขับเคลื่อนสันติวิธี คือ โครงสร้างและวัฒนธรรมของรัฐที่ยังคงความรุนแรงเชิงระบบ ทำให้แนวทางสันติวิธีเผชิญข้อจำกัดในการปฏิบัติจริง

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดชายแดนภาคใต้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของพหุวัฒนธรรมและแนวทางจัดการเพื่อความยั่งยืน โดย Narkurairattana and Sa-U (2022) เน้นบทบาทของตัวแสดงนานาชาติ โดยเฉพาะฝ่ายที่สามอย่างประเทศมาเลเซียในการอำนวยความสะดวกในการพูดคุยสันติภาพ ขณะที่ Maluleem (2021) ศึกษากระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุขและพบว่า ความขัดแย้งในพื้นที่ยังคงเผชิญข้อจำกัดด้านความไว้วางใจและขาดเวทีหารือเชิงลึก ส่วน Waba (2018) วิเคราะห์ยุทธศาสตร์ความมั่นคงแห่งชาติ โดยเสนอให้เน้นการพัฒนาสวัสดิการสังคม เสริมศักยภาพของผู้ขาดโอกาส และสร้างพื้นที่สันติภาพเพื่อเปิดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและลดวงจรความรุนแรง ด้าน Tavorn (2023) สังเคราะห์ข้อเสนอเชิงนโยบายสำหรับชายแดนใต้ โดยเน้นแนวทางการกระจายอำนาจ การปกครองตนเองและการสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างสันติภาพที่ยั่งยืน ขณะที่ Tieojaroenkit (2020) วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของนโยบายความมั่นคงและพบว่า สันติวิธีถูกบรรจุในนโยบายมานานกว่า 17 ปี แต่ยังคงเผชิญอุปสรรคจาก

โครงสร้างและวัฒนธรรมของรัฐที่คงความรุนแรงเชิงระบบ จากข้อค้นพบเหล่านี้สามารถกำหนดแนวทางการจัดการปัญหาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยเน้นบริบททางประวัติศาสตร์ ความหลากหลายทางวัฒนธรรมและยุทธศาสตร์ความมั่นคงที่เชื่อมโยงกับการกระจายอำนาจ การพัฒนาสวัสดิการสังคม และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาสังคมและกลุ่มผู้เห็นต่างเพื่อสร้างสันติภาพอย่างยั่งยืน ซึ่งประเด็นเหล่านี้สามารถนำไปขยายความเพิ่มเติมในบทความวิชาการ “พหุวัฒนธรรมในชายแดนภาคใต้ตอนล่าง: บริบทประวัติศาสตร์ และแนวทางการจัดการเพื่อความยั่งยืน” โดยให้ความสำคัญกับปัจจัยทางประวัติศาสตร์ที่ส่งผลต่อโครงสร้างสังคมของพื้นที่ กระบวนการพูดคุยเพื่อสันติภาพในอดีตและปัจจุบัน รวมถึงการพัฒนาแนวทางที่สามารถนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติของประชากรที่มีความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรม พร้อมเสนอแนวทางปฏิบัติที่สามารถนำไปใช้จริงเพื่อสร้างเสถียรภาพและความมั่นคงในพื้นที่ชายแดนภาคใต้แบบยั่งยืน

ลักษณะเฉพาะของพหุวัฒนธรรมในชายแดนใต้

อัตลักษณ์ (Identity) หมายถึง สิ่งที่แสดงถึงลักษณะเฉพาะตัวของบุคคลในระดับรวมของกลุ่มซึ่งแสดงออกถึงความเหมือนกันในสังคม เช่น เชื้อชาติ ศาสนา ภาษา วัฒนธรรมเพื่อบ่งบอกให้รู้ว่าเราเป็นใคร แตกต่างหรือเหมือนกับสังคมอื่น ๆ อย่างไร เช่นเดียวกับ อัตลักษณ์ชุมชน หมายถึง ลักษณะเฉพาะของบุคคล ชุมชนหรือสังคมที่มีเหมือนกัน รวมถึงลักษณะสำคัญที่บ่งชี้ศิลปวัฒนธรรม ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ภูมิปัญญาท้องถิ่น วิถีชุมชนหรือสังคม ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเป็นตัวตนของกลุ่มคน สังคม ชุมชนนั้น ๆ (Phunwoon, 2018) อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม (Cultural Identity) เป็นวัฒนธรรมของชุมชนที่มีความโดดเด่นและมีลักษณะเฉพาะตัวที่ถ่ายทอดมาจากรากเหง้าหรือวัฒนธรรม สามารถพิจารณาจากองค์ประกอบทางวัฒนธรรม การรับรู้ องค์ประกอบทางจินตภาพของผู้อยู่อาศัยและผู้เข้ามาทำกิจกรรมในพื้นที่รวมถึงการประเมินคุณค่าและความสำคัญของชุมชนที่ยังคงอยู่ (Chimpalee, 2022) ในขณะที่ความหลากหลายทางวัฒนธรรม (Cultural Diversity) เป็นการอยู่ร่วมกันของกลุ่มคนที่มีความแตกต่างทางเชื้อชาติ ภาษา ศาสนา ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมและวิถีชีวิตซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างสังคมที่เปิดกว้างและยั่งยืน ความหลากหลายนี้ช่วยส่งเสริมความเข้าใจและความเคารพซึ่งกันและกัน ลดความขัดแย้งและส่งผลดีต่อเศรษฐกิจและสังคมในหลายด้าน เช่น การกระตุ้นนวัตกรรมผ่านการแลกเปลี่ยนแนวคิดจากวัฒนธรรมที่แตกต่าง การเพิ่มศักยภาพทางธุรกิจด้วยการขยายตลาดไปยังกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลายรวมถึงการอนุรักษ์และส่งเสริมอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มให้คงอยู่ (Jantawongsri, Chaowarakul, Bunyasut, & Benchamapronchai, 2023) แม้ว่าโลกาภิวัตน์จะทำให้วัฒนธรรมบางอย่างถูกกลืนไปก็ตาม นอกจากนี้ความหลากหลายทางวัฒนธรรมยังมีบทบาทสำคัญในยุคปัจจุบันที่การทำงานและการสื่อสารระหว่างประเทศเป็นเรื่องจำเป็น เพราะช่วยให้ผู้คนสามารถปรับตัวและทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยรวมแล้วความหลากหลายทางวัฒนธรรมเป็นรากฐานที่ช่วยให้สังคมสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติและสร้างโอกาสใหม่ ๆ ในระดับโลก

แนวคิดพหุวัฒนธรรมเป็นแนวคิดหลังสมัยใหม่ (Postmodern) ที่แพร่กระจายไปยังภูมิภาคต่าง ๆ ของโลกในปัจจุบัน จุดกำเนิดของแนวคิดนี้น่าจะอยู่ที่อเมริกาเหนือ ในประเทศแคนาดาและสหรัฐอเมริกา ในช่วงต้นของทศวรรษที่ 1970 ข้ามมหาสมุทรแอตแลนติกมายังตะวันตกและยุโรปตะวันออก แล้วจึงข้ามมหาสมุทรแปซิฟิกมายังประเทศออสเตรเลียและอินเดีย แนวคิดหลังสมัยใหม่เน้นความหลากหลายทางวัฒนธรรมและไม่มองว่าสังคมสามารถผสมผสานเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ เพราะว่าในความจริงนั้นไม่มีสังคมใดที่สร้างขึ้นมาจากคนกลุ่มเดียวหรือมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันตั้งแต่ต้น หากแต่ถ้ามีความหลากหลายแต่เริ่มมีสังคมหรืออยู่ร่วมกันแล้ว (Phukhothin, Pratoomkaew, Saichart, & Intawee, 2022) อย่างไรก็ตาม สังคมพหุวัฒนธรรมเป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นการพัฒนาเพื่อให้สมาชิกในสังคมสามารถเรียนรู้และปรับตัวให้อยู่ร่วมกันได้อย่างกลมกลืนในสภาพแวดล้อมที่มีความหลากหลายทั้งในด้านชาติพันธุ์ ศาสนาและวัฒนธรรม ให้การยอมรับความแตกต่างบนพื้นฐานของเสรีภาพและความเคารพซึ่งกันและกัน ส่งผลให้แนวคิดพหุวัฒนธรรมได้รับความสนใจมากขึ้นในระดับสากล และสามารถพบเห็นได้ในหลากหลายองค์กรและสถาบันทางสังคม ปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมสังคมพหุวัฒนธรรม ได้แก่ การแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างประชากรจากต่างถิ่นรวมถึงการอพยพและการโยกย้ายถิ่นฐานอย่างถาวรซึ่งนำไปสู่การเรียนรู้เกี่ยวกับภาษา วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของกันและกันภายใต้กรอบของกฎหมายและระเบียบปฏิบัติใหม่ อย่างไรก็ตามแม้ว่าผู้ย้ายถิ่นจะต้องปรับตัวให้เข้ากับสังคมใหม่แต่ยังคงรักษาอัตลักษณ์ทางภาษา วัฒนธรรม ความเชื่อและศาสนาดั้งเดิมของตนเองไว้ แนวคิดสังคมพหุวัฒนธรรมจึงเป็นการสร้างสมดุลระหว่างการบูรณาการเข้ากับสังคมใหม่และการธำรงรักษาอัตลักษณ์ของแต่ละกลุ่มซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างสังคมที่มีความสมานฉันท์ยั่งยืน และเปิดกว้างต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรม (Thitadhammo, Pangthrap, & Kamol, 2019)

พื้นที่ชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่โดดเด่นและซับซ้อน พหุวัฒนธรรมในพื้นที่นี้ไม่เพียงแต่สะท้อนถึงความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์แต่ยังเป็นผลมาจากการประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมและความสัมพันธ์ทางสังคมที่หลากหลาย ลักษณะเฉพาะของพหุวัฒนธรรมในพื้นที่ชายแดนใต้ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญหลายประการซึ่งรวมถึงการปฏิสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย การจัดการความแตกต่างทางศาสนาและความหลากหลายทางภาษาและวิถีชีวิตที่อาศัยอยู่ร่วมกัน (Kiatnarumol & Pangkesorn, 2023) ความหลากหลายนี้ส่งผลให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมที่หลากหลายซึ่งมีลักษณะเด่นในหลายด้าน เช่น การแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมและการผสมผสานระหว่างประเพณีและวิถีชีวิตของแต่ละกลุ่มเป็นหนึ่งในลักษณะเฉพาะที่สำคัญของพหุวัฒนธรรมในพื้นที่ชายแดนใต้ การแลกเปลี่ยนนี้เกิดขึ้นในหลายระดับ เช่น การทำงานร่วมกัน การค้าขาย และการแต่งงานระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ที่แตกต่างกัน การแลกเปลี่ยนนี้ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ การมีปฏิสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมช่วยให้เกิดการเรียนรู้และการประยุกต์ใช้วิธีการและประเพณีที่หลากหลาย (Piyasiripon, 2018)

การผสมผสานระหว่างประเพณีและวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ต่างกันสร้างความเป็นเอกลักษณ์ในพื้นที่ชายแดนได้ ตัวอย่างเช่น การจัดงานเทศกาลที่มีการร่วมกันของประเพณีจากกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เช่น เทศกาลฮารีรายอของชาวมลายูที่มีการร่วมฉลองกับเทศกาลสงกรานต์ของชาวไทยพุทธ การผสมผสานนี้เป็นการแสดงถึงความสามารถในการสร้างความร่วมมือและการยอมรับความแตกต่าง อย่างไรก็ตามพื้นที่ชายแดนได้เป็นที่ตั้งของศาสนาหลักสองศาสนา คือ ศาสนาอิสลามและศาสนาพุทธ ความแตกต่างทางศาสนาเป็นลักษณะเฉพาะที่สำคัญของพหุวัฒนธรรมในพื้นที่นี้ (Phuwaborirak, 2021) ดังนั้นการจัดการความแตกต่างทางศาสนาจึงมีความสำคัญในการสร้างความสงบสุขและความร่วมมือในสังคม ทั้งนี้เพราะศาสนาเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความสงบสุขในพื้นที่ชายแดนได้ โดยเฉพาะในบริบทของศาสนาอิสลามและศาสนาพุทธที่มีการปฏิบัติอย่างเข้มงวด การส่งเสริมการศึกษาและการสนับสนุนกิจกรรมที่ส่งเสริมความเข้าใจระหว่างศาสนาจึงเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งการสร้างพื้นที่สำหรับการสนทนาและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้นับถือศาสนาที่แตกต่างกันจะสามารถช่วยลดความตึงเครียดและส่งเสริมความเข้าใจ (Rangubtook & Chaimusik, 2024)

การส่งเสริมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เป็นวิธีหนึ่งในการสร้างความร่วมมือและความเข้าใจ เช่น การจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างมัสยิดและวัดซึ่งสามารถสร้างโอกาสในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ ด้วยบริบทที่มีความหลากหลายทางภาษาและวิถีชีวิตเป็นลักษณะเฉพาะที่เด่นชัดของพหุวัฒนธรรมในพื้นที่ชายแดนได้ โดยมีการใช้ภาษาและวิถีชีวิตที่หลากหลายในการดำเนินชีวิตประจำวัน กล่าวคือ ในพื้นที่ชายแดนได้มีการใช้ภาษา เช่น ภาษาไทยมลายู ภาษาไทยกลาง และภาษาจีน การใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการสื่อสารและการแสดงออกทางวัฒนธรรมจึงมีความสำคัญ โดยภาษาที่แตกต่างกันเป็นเครื่องมือในการรักษาเอกลักษณ์และวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ (Tepsing, Laeheem, & Azizskun, 2021) กล่าวได้ว่า การเรียนรู้และการใช้ภาษาต่าง ๆ นับเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมความเข้าใจและการสื่อสารมีประสิทธิภาพในสังคมที่หลากหลาย (Buranachat, 2015)

ปัจจัยทางประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์ที่ส่งผลต่อพหุวัฒนธรรม

การศึกษาพหุวัฒนธรรมในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ของไทยจำเป็นต้องพิจารณาทั้งปัจจัยทางประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่หล่อหลอมลักษณะเฉพาะของสังคมในภูมิภาคนี้ อย่างไรก็ตาม การศึกษาในประเด็นนี้ควรคำนึงถึงข้อจำกัดและแนวทางที่แตกต่างกันในบริบทอื่นที่มีโครงสร้างทางสังคมและเศรษฐกิจใกล้เคียง เช่น ชายแดนมลายูในมาเลเซียและอินโดนีเซียซึ่งมีรูปแบบการจัดการพหุวัฒนธรรมที่ต่างกัน การวิเคราะห์เชิงลึกในมิติเหล่านี้ช่วยให้เห็นถึงปัจจัยที่ส่งเสริมและเป็นอุปสรรคต่อการอยู่ร่วมกันของกลุ่มวัฒนธรรมที่หลากหลาย ตลอดจนแนวทางที่สามารถนำไปปรับใช้เพื่อให้เหมาะสมกับบริบทของไทย โดยปัจจัยทางประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์ที่ส่งผลต่อพหุวัฒนธรรม มีรายละเอียดดังนี้

1. ปัจจัยทางประวัติศาสตร์ รากฐานของพหุวัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลงในยุคสมัย

ชายแดนใต้ของไทยเคยเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรปัตตานีซึ่งเป็นรัฐมลายูมุสลิมที่มีบทบาทสำคัญในเครือข่ายการค้าภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และมหาสมุทรอินเดียตั้งแต่ศตวรรษที่ 15 เป็นต้นมา อาณาจักรปัตตานีมีความรุ่งเรืองในฐานะศูนย์กลางการค้าทางทะเลเชื่อมโยงกับพ่อค้าจากอาหรับ อินเดีย เปอร์เซีย จีนและยุโรป การติดต่อค้าขายเหล่านี้ส่งผลให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมไม่เพียงแต่ในด้านสินค้าและเทคโนโลยีเท่านั้นแต่ยังส่งอิทธิพลถึงศาสนา ประเพณีและระบบกฎหมายของพื้นที่ การค้าระหว่างประเทศทำให้ภาษามลายูกลายเป็นภาษากลางในภูมิภาค (Ministry of Culture, 2019) เช่นเดียวกับที่ภาษาสวาฮีลีเกิดขึ้นจากการค้าระหว่างแอฟริกาตะวันออกกับอาหรับ อาณาจักรปัตตานียังได้รับอิทธิพลจากศาสนาอิสลามผ่านนักเดินทางและนักบวชจากตะวันออกกลางซึ่งส่งผลให้ศาสนาอิสลามฝังรากลึกในสังคมมลายู อย่างไรก็ตามการผสมผสานกับวัฒนธรรมจีนผ่านเครือข่ายพ่อค้าชาวจีนโพ้นทะเลทำให้ชุมชนจีนฮากกาในพื้นที่ชายแดนใต้มีเอกลักษณ์ที่แตกต่างจากชุมชนจีนในภาคกลางของไทย (Raksornsilp, 2023)

การศึกษาโครงสร้างทางสังคมของอาณาจักรปัตตานีในอดีตยังสะท้อนให้เห็นถึงรูปแบบการปกครองที่คล้ายคลึงกับรัฐมลายูอื่น ๆ ซึ่งมีสุลต่านเป็นศูนย์กลางของอำนาจและผู้นำทางศาสนาระบบกฎหมายอิงตามหลักชารีอะห์ควบคู่กับกฎหมายจารีตท้องถิ่น (Adat) ซึ่งมีลักษณะเฉพาะตัวและเป็นรากฐานสำคัญของพหุวัฒนธรรมในพื้นที่ อย่างไรก็ตามหลังจากการรวมอาณาจักรปัตตานีเข้าสู่รัฐไทยในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 มีการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างที่สำคัญซึ่งส่งผลต่ออัตลักษณ์ของประชากรในพื้นที่ นโยบายของรัฐไทยในยุคสมัยใหม่มุ่งเน้นการรวมศูนย์อำนาจและการสร้างความเป็นเอกภาพทางวัฒนธรรมผ่านการใช้ภาษาไทยเป็นภาษาทางการ (Songsiri, 2016) เช่นเดียวกับนโยบายการกลืนกลายทางวัฒนธรรม (Cultural Assimilation) ทำให้ภาษาและวัฒนธรรมมลายูถูกลดบทบาทลงอย่างมาก เช่น การเปลี่ยนชื่อสถานที่และบุคคลจากภาษามลายูเป็นภาษาไทย การบังคับใช้หลักสูตรการศึกษาแบบไทย และการควบคุมการเรียนการสอนศาสนาอิสลาม ส่งผลให้ชาวมลายูมุสลิมจำนวนมากรู้สึกว่าคุณค่าของตนได้เปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ของตน (Briphet, 2020) เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับรัฐมลายูในประเทศมาเลเซียจะพบว่า แนวทางการจัดการพหุวัฒนธรรมแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง เช่น กลันตันและตรังกานู ซึ่งมีความเชื่อมโยงทางวัฒนธรรมและศาสนากับจังหวัดปัตตานี แต่ได้รับเอกราชและสิทธิในการปกครองตนเองภายใต้กรอบของประเทศมาเลเซีย รวมถึงการที่ประเทศมาเลเซียมีนโยบาย Bumiputera ที่ให้สิทธิพิเศษแก่ชาวมลายูและศาสนาอิสลาม ทำให้ชาวมลายูในมาเลเซียสามารถดำรงอัตลักษณ์ของตนได้โดยไม่ถูกบังคับให้เปลี่ยนแปลง ในขณะที่ชายแดนใต้ของไทยเผชิญกับข้อจำกัดจากนโยบายของรัฐรวมศูนย์ที่ไม่สามารถสะท้อนถึงความหลากหลายของประชากรในพื้นที่ (Sopapol, 2022)

ศาสนาอิสลามเข้ามาในชายแดนใต้ของไทยตั้งแต่ศตวรรษที่ 13 ผ่านพ่อค้าชาวอาหรับและอินเดีย โดยเริ่มจากเมืองท่าในคาบสมุทรมลายูและแพร่กระจายเข้าสู่แผ่นดินใหญ่ ศาสนามีบทบาทสำคัญไม่เพียงแต่ในด้านความเชื่อทางศาสนาแต่ยังรวมถึงกฎหมาย การศึกษาและโครงสร้างทางสังคม ในอดีต อาณาจักรปัตตานีใช้หลักชารีอะห์เป็นพื้นฐานของกฎหมายซึ่งครอบคลุมเรื่องการสมรส มรดกและข้อพิพาทในชุมชนมุสลิม

(Maluleem, 2021) อย่างไรก็ตามหลังจากที่อาณาจักรปัตตานีรวมเข้ากับรัฐไทย ระบบกฎหมายเปลี่ยนไปใช้กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยที่มีรากฐานจากกฎหมายตะวันตกและพุทธศาสนา สิ่งนี้ก่อให้เกิดข้อขัดแย้งเชิงอัตลักษณ์เนื่องจากกฎหมายไทยไม่ได้รองรับวิถีชีวิตของชาวมลายูมุสลิมในพื้นที่อย่างเต็มที่ การศึกษาพบว่าบทบาทของอิหม่ามและนักการศาสนาในพื้นที่ที่ถูกลดทอนลงหลังจากที่รัฐไทยเข้ามาควบคุมการบริหารศาสนาอิสลามผ่านสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสิ่งนี้แตกต่างจากประเทศอินโดนีเซียซึ่งเป็นรัฐมุสลิมที่ให้สิทธิแก่ชุมชนท้องถิ่นในการบริหารศาสนาของตนอย่างเป็นอิสระ (Dissaman, 2023)

พุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติของไทยและเป็นพื้นฐานของโครงสร้างทางสังคมและการปกครองของรัฐไทยมาโดยตลอด ความสัมพันธ์ระหว่างพุทธศาสนากับชาวมลายูมุสลิมในชายแดนใต้มีทั้งความร่วมมือและความขัดแย้ง ในอดีตมีการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมระหว่างสองศาสนา เช่น การใช้ภาษามลายูในวัดพุทธเพื่อสื่อสารกับชุมชนมุสลิม อย่างไรก็ตามหลังจากที่รัฐไทยเข้ามาควบคุมพื้นที่ชายแดนใต้ พุทธศาสนาได้รับการสนับสนุนในฐานะศาสนาของรัฐสิ่งนี้ทำให้เกิดความรู้สึกว่าอิสลามไม่ได้รับการยอมรับในฐานะส่วนหนึ่งของอัตลักษณ์ประจำชาติส่งผลให้เกิดกระแสความตึงเครียดระหว่างชุมชนพุทธและมุสลิม ในปัจจุบันมีความพยายามที่จะฟื้นฟูความสัมพันธ์ระหว่างสองศาสนาโดยการส่งเสริมโครงการเสวนาระหว่างศาสนาและการสนับสนุนการศึกษาข้ามศาสนาในโรงเรียน อย่างไรก็ตาม นโยบายของรัฐไทยยังคงมีลักษณะที่ให้ความสำคัญกับพุทธศาสนาเป็นหลัก ซึ่งอาจทำให้เกิดข้อจำกัดในการสร้างความเข้าใจร่วมกัน (Saengkool, 2021)

2. ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ ข้อได้เปรียบทางธรรมชาติและข้อจำกัดของพหุวัฒนธรรม

ชายแดนใต้ของประเทศไทยมีภูมิประเทศที่หลากหลาย ทั้งภูเขา ที่ราบลุ่ม และชายฝั่งทะเล ซึ่งมีผลต่อโครงสร้างทางเศรษฐกิจและพหุวัฒนธรรม พื้นที่ชายฝั่งของปัตตานีและนราธิวาสเป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญของการค้าทางทะเลกับชาวจีน อาหรับ และอินเดียตั้งแต่อดีต ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมผ่านอาหาร ภาษา และประเพณี เมื่อเปรียบเทียบกับรัฐกลัตันของประเทศมาเลเซียซึ่งมีภูมิประเทศคล้ายกันและสามารถพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นให้เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากแต่ประเทศไทยกลับไม่สามารถใช้ข้อได้เปรียบทางภูมิศาสตร์ของชายแดนใต้ในการพัฒนาเศรษฐกิจได้เท่าที่ควร เนื่องจากปัญหาความมั่นคงและนโยบายของรัฐที่เน้นการควบคุมมากกว่าการพัฒนา (Saengkool, 2021)

ทรัพยากรธรรมชาติและการเคลื่อนย้ายแรงงาน โดยเฉพาะทรัพยากรธรรมชาติของชายแดนใต้ เช่น ป่าฝน และแหล่งประมง ทำให้เกิดการอพยพของแรงงานจากภูมิภาคอื่น ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมพหุวัฒนธรรม อย่างไรก็ตามการเข้ามาของแรงงานจากส่วนกลางและภาคอื่นของไทยมักถูกมองว่าเป็นการครอบงำทางเศรษฐกิจโดยคนไทยพุทธ ซึ่งทำให้เกิดความรู้สึกแปลกแยกในกลุ่มมลายูมุสลิม เปรียบเทียบกับประเทศอินโดนีเซียซึ่งมีโครงการ Transmigration ที่ใช้การเคลื่อนย้ายประชากรเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจในหมู่เกาะต่าง ๆ ของประเทศ ในขณะที่ประเทศไทยไม่มีโครงการที่สามารถจัดการความสัมพันธ์ทางเชื้อชาติและศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพในพื้นที่ชายแดนใต้ (Sopapol, 2022)

จากปัจจัยทางประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์ จึงกล่าวได้ว่าชายแดนใต้ของไทยมีลักษณะเป็นพหุวัฒนธรรมมาโดยตลอด อย่างไรก็ตามการจัดการพหุวัฒนธรรมของรัฐไทยยังคงมีลักษณะรวมศูนย์อำนาจและไม่เปิดโอกาสให้กลุ่มชาติพันธุ์ท้องถิ่นมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศมาเลเซียที่ใช้แนวทางให้สิทธิพิเศษกับชาวมลายูและอินโดนีเซีย ซึ่งใช้การกระจายอำนาจให้กับกลุ่มชาติพันธุ์ในหมู่เกาะต่าง ๆ ประเทศไทยยังขาดแนวทางการพัฒนาเชิงโครงสร้างที่สามารถลดความตึงเครียด และส่งเสริมความร่วมมือในพื้นที่ได้ ดังนั้นการพัฒนาพื้นที่ชายแดนใต้ควรคำนึงถึงบทเรียนจากประเทศเพื่อนบ้านและปรับนโยบายให้เอื้อต่อพหุวัฒนธรรมในระดับโครงสร้าง เช่น การให้สิทธิด้านการศึกษาและเศรษฐกิจที่สะท้อนถึงเอกลักษณ์ท้องถิ่นมากขึ้น ตลอดจนส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนมลายูมุสลิมในการกำหนดนโยบายท้องถิ่น

ความท้าทายที่เกี่ยวข้องกับพหุวัฒนธรรมในพื้นที่ชายแดนใต้

ความท้าทายในชายแดนใต้ของไทยเกิดจากความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ศาสนา และวัฒนธรรม โดยมีปัจจัยหลัก ได้แก่ ความขัดแย้งทางศาสนา การบูรณาการทางสังคมและเศรษฐกิจ ความไม่สงบ และการขาดการส่งเสริมความเข้าใจทางวัฒนธรรมผ่านการศึกษา (Maluleem, 2021) หนึ่งในความท้าทายหลักที่เกี่ยวข้องกับพหุวัฒนธรรมในพื้นที่ชายแดนใต้ คือ ความขัดแย้งทางวัฒนธรรมและศาสนา ชาวมลายูมุสลิมซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์หลักในพื้นที่มีวิถีชีวิตและความเชื่อทางศาสนาที่แตกต่างจากชาวไทยพุทธ ความแตกต่างนี้ไม่เพียงแต่สร้างความหลากหลายทางวัฒนธรรม แต่ยังนำไปสู่ความขัดแย้งในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะในเรื่องศาสนา ศาสนาอิสลามมีบทบาทสำคัญในวิถีชีวิตของชาวมลายูมุสลิมในพื้นที่ชายแดนใต้ซึ่งรวมถึงการปฏิบัติตามกฎหมายชารีอะห์ (Sharia Law) (Saengkool, 2021) ในบางส่วนของดำรงชีวิตซึ่งแตกต่างจากกฎหมายของรัฐไทยที่เป็นระบบประมวลกฎหมายแบบตะวันตก การที่ชุมชนชาวมลายูมุสลิมมีการปฏิบัติที่แตกต่างออกไปนี้นำไปสู่ความรู้สึกว่าตนเองถูกกีดกันจากระบบการปกครองและวัฒนธรรมของรัฐไทยซึ่งมีศาสนาพุทธเป็นศาสนาหลัก ปัญหานี้สะท้อนให้เห็นถึงความไม่เข้าใจกันระหว่างกลุ่มคนที่มีพื้นฐานทางศาสนาและวัฒนธรรมที่ต่างกัน ในหลายกรณีความขัดแย้งเหล่านี้ไม่ได้เกิดจากความเกลียดชังต่อกันโดยตรง แต่เกิดจากความไม่รู้และความเข้าใจที่ไม่เพียงพอต่อวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของอีกฝ่าย การสร้างความเข้าใจระหว่างวัฒนธรรม และการส่งเสริมการยอมรับความหลากหลายทางศาสนาจึงเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งในพื้นที่นี้ (Yahprung, 2022)

อีกหนึ่งความท้าทายสำคัญคือ การบูรณาการทางสังคมและเศรษฐกิจ ชุมชนในพื้นที่ชายแดนใต้มีความรู้สึกว่าจะไม่ได้รับการพัฒนาหรือได้รับการสนับสนุนทางเศรษฐกิจจากรัฐบาลไทยเท่าที่ควร พื้นที่นี้มีสภาพเศรษฐกิจที่ด้อยพัฒนากว่าภูมิภาคอื่นของประเทศ และมีการพัฒนาทางโครงสร้างพื้นฐานที่ไม่สมดุล ความไม่เท่าเทียมทางเศรษฐกิจนี้เป็นปัจจัยหนึ่งที่สร้างความไม่พอใจในหมู่ประชากรในพื้นที่ชายแดนใต้ซึ่งรู้สึกว่าจะตนเองถูกละเลยจากรัฐไทย ปัญหานี้ยังเกี่ยวข้องกับความพยายามของรัฐไทยในการบูรณาการพื้นที่ชายแดนใต้เข้าสู่ระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ (Arphattananon, 2018) แม้ว่าจะมีโครงการพัฒนาเศรษฐกิจ

และโครงสร้างพื้นฐานหลายโครงการที่ถูกนำมาใช้ในพื้นที่นี้แต่ความรู้สึกของชุมชนในพื้นที่ยังคงเป็นว่าตนเองไม่ได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาเหล่านั้นอย่างเท่าเทียม การขาดโอกาสในการเข้าถึงการพัฒนาทางเศรษฐกิจนี้ส่งผลให้เกิดความรู้สึกแปลกแยกจากรัฐไทย การบูรณาการทางสังคมยังเป็นความท้าทายที่สำคัญเนื่องจากพื้นที่ชายแดนได้มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมและศาสนาจากภูมิภาคอื่นของประเทศ การสร้างความเป็นหนึ่งเดียวระหว่างชุมชนต่างวัฒนธรรมในพื้นที่นี้กับชุมชนอื่นในประเทศไทยจึงเป็นเรื่องที่ยากลำบาก การพยายามสร้างความเป็นไทยในแบบเดียวกัน (Thai Identity) ให้กับพื้นที่นี้โดยไม่คำนึงถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรม อาจทำให้เกิดความขัดแย้งมากขึ้น (Sununta, 2013)

ปัญหาความไม่สงบและการใช้ความรุนแรง ในพื้นที่ชายแดนได้เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ทำให้ความท้าทายทางพหุวัฒนธรรมในพื้นที่นี้ทวีความซับซ้อน ความขัดแย้งทางการเมืองที่เกิดขึ้นจากกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบในพื้นที่นี้มีความเกี่ยวข้องกับปัจจัยทางวัฒนธรรมและศาสนาเป็นอย่างมาก กลุ่มก่อความไม่สงบบางกลุ่มเรียกร้องให้มีการปกครองตนเองหรือเอกราชจากรัฐไทยซึ่งสะท้อนถึงความรู้สึกไม่พอใจต่อการปกครองของประเทศไทยในด้านวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการเมือง (Pannapikul, 2017) ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชายแดนได้มีผลกระทบอย่างร้ายแรงต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชากรในพื้นที่ไม่ว่าจะเป็นการบาดเจ็บหรือเสียชีวิตจากการก่อการร้าย การขาดความมั่นคงทางเศรษฐกิจหรือความกลัวและความหวาดระแวงที่เกิดขึ้นระหว่างชุมชนที่ต่างศาสนา ความรุนแรงยังทำให้การพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่นี้ถูกขัดขวางและการอยู่ร่วมกันในฐานะชุมชนพหุวัฒนธรรมเป็นไปได้ยากขึ้น การใช้กำลังทหารในการจัดการกับปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ชายแดนได้เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ทำให้เกิดความขัดแย้งมากขึ้น ชุมชนในพื้นที่รู้สึกว่าการถูกกดขี่จากการที่รัฐไทยใช้กำลังในการแก้ไขปัญหา ความไม่พอใจต่อการปกครองของประเทศไทยนี้ยังส่งผลให้ความรู้สึกแปลกแยกในหมู่ประชากรในพื้นที่นี้ทวีความรุนแรงมากขึ้น (Saengkool, 2021)

การศึกษาถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความเข้าใจและความยอมรับระหว่างวัฒนธรรมแต่ระบบการศึกษาในพื้นที่ชายแดนได้ยังเผชิญกับความท้าทายในหลายด้าน กล่าวคือ ระบบการศึกษาของประเทศไทยมุ่งเน้นไปที่การใช้ภาษาไทยเป็นสื่อการเรียนการสอนซึ่งสร้างปัญหาให้กับชาวมลายูมุสลิมที่พูดภาษามลายูเป็นภาษาแม่ อีกทั้งเนื้อหาของการศึกษาในพื้นที่นี้ยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมและประเพณีของชาวมลายูมุสลิมเท่าที่ควรซึ่งส่งผลให้เกิดความรู้สึกแปลกแยกจากระบบการศึกษาของรัฐ (Thongmark, Neimted, Choosuwan, & Sittichai, 2018) การศึกษาในพื้นที่ชายแดนได้ควรให้ความสำคัญกับการใช้ภาษามลายูเป็นสื่อการสอนในระดับประถมศึกษาเพื่อให้เด็กในพื้นที่สามารถเข้าใจและเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้ควรมีการปรับปรุงเนื้อหาการศึกษาให้สอดคล้องกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมในพื้นที่นี้โดยการส่งเสริมให้เด็ก ๆ ได้เรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของตนเองและวัฒนธรรมของกลุ่มอื่น ๆ ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและการยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมตั้งแต่ระดับเยาวชน การสร้างความเข้าใจทางวัฒนธรรมผ่านการศึกษาไม่เพียงแต่จะช่วยลดความตึงเครียดทางวัฒนธรรมในพื้นที่ชายแดนได้แต่ยังสามารถ

ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติระหว่างชุมชนต่างวัฒนธรรม นอกจากนี้การเปิดโอกาสให้ชุมชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบการศึกษา (Tepsing et al., 2021)

การจัดการพหุวัฒนธรรมและการส่งเสริมความเข้าใจในพื้นที่ชายแดนใต้

การจัดการพหุวัฒนธรรมในพื้นที่ชายแดนใต้ของประเทศไทยเป็นเรื่องที่มีความซับซ้อน เนื่องจากกลุ่มชาติพันธุ์หลักในพื้นที่นี้คือชาวมลายูมุสลิมและชาวไทยพุทธ ซึ่งมีความแตกต่างทางวัฒนธรรม ศาสนา และวิถีชีวิตอย่างชัดเจน การจัดการพหุวัฒนธรรมในบริบทนี้จำเป็นต้องพิจารณาทั้งในด้านการเคารพและยอมรับความแตกต่างรวมถึงการสร้างสมดุลระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการใช้กฎหมาย ชีวิตประจำวัน และการดำเนินนโยบายของรัฐ (Piyasiripon, 2018) หนึ่งในประเด็นที่ท้าทายที่สุดในการจัดการพหุวัฒนธรรมในพื้นที่นี้คือ การรักษาความเท่าเทียมทางสังคมและศาสนา กลุ่มชาติพันธุ์ชาวมลายูมุสลิมซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ในพื้นที่ชายแดนใต้มีวิถีชีวิตที่ยึดถือหลักศาสนาอิสลามเป็นหลัก ศาสนามีบทบาทสำคัญในทุกแง่มุมของชีวิต ไม่ว่าจะเป็นการศึกษา การปกครองหรือการตัดสินใจทางสังคม ในขณะที่รัฐไทยเน้นการใช้ระบบกฎหมายและการบริหารจัดการแบบโลกียธรรมตามแบบแผนที่ยึดถือกันในประเทศไทย ซึ่งความขัดแย้งระหว่างระบบความเชื่อทางศาสนาของชาวมลายูมุสลิมและระบบรัฐไทยเป็นหนึ่งในปัจจัยที่ก่อให้เกิดความตึงเครียดในพื้นที่ นอกจากนี้การพยายามรวมกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในพื้นที่ชายแดนใต้ให้เข้ากับกระแสหลักของประเทศไทยก็เป็นเรื่องที่ซับซ้อนและยากลำบาก โดยรัฐไทยมักใช้แนวทางการสร้าง “ความเป็นไทย” เพื่อเป็นเครื่องมือในการบูรณาการประชากรในพื้นที่นี้เข้ากับวัฒนธรรมหลักของประเทศ (Sununta, 2013) แต่ในความเป็นจริง การพยายามสร้างความเป็นเอกภาพทางวัฒนธรรมในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมสูงกลับทำให้เกิดความรู้สึกแปลกแยกในหมู่ประชากรที่ต้องการรักษาเอกลักษณ์ทางศาสนาและวัฒนธรรมของตนเอง การบังคับให้ยอมรับหรือบูรณาการวัฒนธรรมอื่นโดยไม่เคารพความแตกต่างที่มีอยู่ อาจสร้างปัญหาและเพิ่มความขัดแย้งระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่นี้ได้มากขึ้น แม้การจัดการพหุวัฒนธรรมจะมีความท้าทายอย่างมากแต่ก็นำไปสู่โอกาสในการส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่อาจนำไปสู่การพัฒนาสังคมในเชิงบวกได้หากได้รับการจัดการอย่างเหมาะสม การยอมรับและสนับสนุนความหลากหลายทางวัฒนธรรมอย่างแท้จริงสามารถช่วยส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ และยังเปิดโอกาสให้ประชากรในพื้นที่ชายแดนใต้ได้แสดงออกถึงเอกลักษณ์ของตนโดยไม่รู้สึกถูกละเลยหรือกดขี่ (Arphattananon, 2018)

การส่งเสริมความเข้าใจระหว่างวัฒนธรรมในพื้นที่ชายแดนใต้มีความสำคัญต่อการลดความขัดแย้งและการสร้างสันติภาพในระยะยาว รัฐไทยมีบทบาทสำคัญในการสร้างความเข้าใจระหว่างกลุ่มคนที่มีวัฒนธรรมต่างกัน แต่ปัจจุบันนโยบายของรัฐไทยที่เน้นการรวมศูนย์อำนาจและการบูรณาการตามแนวคิด “ความเป็นไทย” กลับเป็นหนึ่งในปัจจัยที่สร้างความตึงเครียดและเพิ่มความรู้สึกแปลกแยกในหมู่ประชากรชาวมลายูมุสลิมในพื้นที่ชายแดนใต้ (Maluleem, 2021) หนึ่งในแนวทางที่รัฐไทยสามารถใช้เพื่อส่งเสริมความเข้าใจ

ระหว่างวัฒนธรรม คือ การสนับสนุนการใช้ภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นในระบบการศึกษา ปัจจุบันระบบการศึกษาในพื้นที่ชายแดนใต้ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาหลักในการสอน ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ของเด็กชาวมลายูมุสลิมที่ใช้ภาษามลายูเป็นภาษาแม่ การปรับปรุงระบบการศึกษาให้สอดคล้องกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการสนับสนุนการเรียนการสอนในภาษาท้องถิ่นจะช่วยสร้างความเข้าใจระหว่างกลุ่มคนที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมได้มากขึ้น (Sopapol, 2022) นอกจากนี้การส่งเสริมบทบาทของผู้นำชุมชนและองค์กรศาสนาเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความเข้าใจระหว่างวัฒนธรรม ผู้นำทางศาสนาและผู้นำชุมชนมักมีบทบาทสำคัญในการชี้แนะและให้คำแนะนำแก่ชุมชน การให้ความสำคัญกับบทบาทของผู้นำเหล่านี้ในการสร้างสันติภาพและความเข้าใจระหว่างกลุ่มคนต่างวัฒนธรรมจะช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นระหว่างกันได้ (Piyasiripon, 2018)

การจัดการพหุวัฒนธรรมผ่านการสร้างนโยบายที่เป็นธรรมเพื่อให้การจัดการพหุวัฒนธรรมในพื้นที่ชายแดนใต้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รัฐไทยควรมีการออกนโยบายที่เป็นธรรมและยึดถือหลักการเคารพความหลากหลายทางวัฒนธรรมและสิทธิมนุษยชน การบังคับใช้กฎหมายที่ไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและความเชื่อของชุมชนในพื้นที่ชายแดนใต้มักจะเป็นสาเหตุของความขัดแย้งและทำให้ประชากรในพื้นที่นี้รู้สึกถูกละเลยหรือลิดรอนสิทธิของตน (Phuwaborirak, 2021) การสร้างนโยบายที่เป็นธรรมควรรวมถึงการให้สิทธิในการปกครองตนเองในบางเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวมลายูมุสลิม เช่น การให้สิทธิในการใช้กฎหมายชารีอะห์ในบางกรณีที่ไม่ขัดต่อกฎหมายของประเทศไทย การให้สิทธิเหล่านี้จะช่วยลดความตึงเครียดทางวัฒนธรรมและส่งเสริมความเข้าใจระหว่างกลุ่มคนที่มีความเชื่อและวิถีชีวิตที่แตกต่างกัน การปรับปรุงการบริหารจัดการด้านเศรษฐกิจก็เป็นเรื่องที่รัฐไทยควรให้ความสำคัญการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่ไม่เท่าเทียมระหว่างพื้นที่ชายแดนใต้และภูมิภาคอื่น ๆ ของประเทศไทยทำให้เกิดความรู้สึกว่าพื้นที่นี้ถูกละเลยจากรัฐ การจัดสรรทรัพยากรและงบประมาณอย่างเป็นธรรมจะช่วยให้ประชากรในพื้นที่ชายแดนใต้มีโอกาสเข้าถึงการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่ดีขึ้นและลดความขัดแย้งที่เกิดจากความรู้สึกไม่เท่าเทียม (Dissaman, 2023)

แนวทางการส่งเสริมพหุวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในชายแดนใต้

พื้นที่ชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยเป็นภูมิภาคที่มีพลวัตทางวัฒนธรรมที่ซับซ้อนและเป็นจุดศูนย์กลางของปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ ศาสนาและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน การพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างพหุวัฒนธรรมจึงต้องอาศัยกระบวนการที่ครอบคลุมและเชื่อมโยงกับปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจ การศึกษาและการบริหารจัดการพื้นที่ ดังนั้นแนวทางที่ช่วยเสริมสร้างการอยู่ร่วมกันของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ชายแดนภาคใต้โดยไม่จำกัดอยู่เพียงมาตรการทางการเมืองและกฎหมายแต่ยังรวมถึงแนวทางเชิงโครงสร้างที่สามารถสร้างผลกระทบในระยะยาวได้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ความสัมพันธ์ระหว่างพหุวัฒนธรรมกับพลวัตทางสังคม แนวคิดพหุวัฒนธรรมไม่ได้เป็นเพียงแนวทางที่มุ่งเน้นการอยู่ร่วมกันของกลุ่มประชากรที่แตกต่างแต่ยังเกี่ยวข้องกับโครงสร้างทางสังคมที่เอื้อให้เกิด

การปฏิสัมพันธ์และแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม พื้นที่ชายแดนใต้มีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากภูมิภาคอื่น ๆ ของประเทศไทยเนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีเครือข่ายความสัมพันธ์ข้ามพรมแดนซึ่งส่งผลกระทบต่อแนวทางการบริหารและการพัฒนาในหลายด้าน โดยเฉพาะการกำหนดนโยบายที่สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น การเสริมสร้างพหุวัฒนธรรมต้องอาศัยการออกแบบนโยบายที่สามารถบูรณาการการอยู่ร่วมกันของกลุ่มชาติพันธุ์ให้กลายเป็นจุดแข็งของสังคมมากกว่าการปล่อยให้ความแตกต่างกลายเป็นปัจจัยที่นำไปสู่ความขัดแย้ง

2. กลยุทธ์ในการพัฒนาสังคมพหุวัฒนธรรม การเสริมสร้างพหุวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนต้องอาศัยแนวทางที่เป็นระบบและครอบคลุมทุกมิติของการพัฒนาสังคม แนวทางที่สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรมมีดังต่อไปนี้

2.1 การส่งเสริมการแลกเปลี่ยนและความร่วมมือในระดับชุมชน หนึ่งในแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการเสริมสร้างพหุวัฒนธรรมคือการกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยนระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ภายในชุมชน การสร้างพื้นที่ทางสังคมที่เปิดโอกาสให้ประชากรทุกกลุ่มสามารถร่วมมือกันผ่านกิจกรรม เช่น การจัดเวทีสนทนาชุมชน โครงการแลกเปลี่ยนด้านศิลปวัฒนธรรมและความร่วมมือในกิจกรรมเพื่อสาธารณะ สามารถช่วยลดความเข้าใจผิดและสร้างความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นระหว่างกลุ่มคนที่มีความแตกต่าง

2.2 การออกแบบระบบบริหารจัดการที่สะท้อนความหลากหลายทางวัฒนธรรม การเสริมสร้างพหุวัฒนธรรมต้องอาศัยระบบบริหารจัดการที่รองรับความแตกต่างทางวัฒนธรรมของประชากรในพื้นที่ นโยบายที่รัฐไทยใช้ในปัจจุบันยังขาดความยืดหยุ่นและไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ต่างกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ การปรับปรุงแนวทางการบริหาร เช่น การให้พื้นที่ท้องถิ่นมีอำนาจในการกำหนดแนวทางการพัฒนาของตนเองหรือการจัดตั้งองค์กรกลางที่ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการสร้างความเข้าใจระหว่างรัฐและประชาชนจะช่วยให้ระบบการบริหารจัดการสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่มากขึ้น

2.3 การพัฒนากลไกทางเศรษฐกิจที่เสริมสร้างความเป็นอยู่ร่วมกัน เศรษฐกิจเป็นหนึ่งในปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อความมั่นคงของพื้นที่ชายแดนใต้ การออกแบบโครงการพัฒนาเศรษฐกิจที่ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น การสนับสนุนกิจการร่วมทุนระหว่างชุมชนไทยพุทธและมลายูมุสลิม การให้เงินทุนสนับสนุนแก่ธุรกิจที่ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม หรือการส่งเสริมโครงการฝึกอบรมและพัฒนาอาชีพที่รวมประชากรจากหลายกลุ่มจะช่วยลดช่องว่างทางเศรษฐกิจ และเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมไปพร้อมกัน

3. บทบาทของภาครัฐและองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้แนวทางการเสริมสร้างพหุวัฒนธรรมในพื้นที่ชายแดนใต้ประสบความสำเร็จจำเป็นต้องมีการบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาครัฐ องค์กรภาคประชาสังคมและประชาชนในพื้นที่ ภาครัฐต้องมีบทบาทในการกำหนดนโยบายที่ส่งเสริมความเสมอภาคทางวัฒนธรรม ในขณะที่ภาคประชาสังคมต้องมีบทบาทในการสร้างพื้นที่สำหรับการแลกเปลี่ยน และการสนับสนุนโครงการที่ช่วยให้ประชากรในพื้นที่มีโอกาสในการพัฒนาอย่างเท่าเทียม

4. การจัดตั้งสถาบันเพื่อการศึกษาพหุวัฒนธรรมโดยสถาบันนี้จะทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการวิจัยและเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมในชายแดนใต้ ควรมีหลักสูตรเฉพาะด้านที่มุ่งเน้นการศึกษาเชิงลึก

เกี่ยวกับปัจจัยทางประวัติศาสตร์สังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมผ่านการสัมมนาและเวทีเสวนาระดับนานาชาติ

5. การส่งเสริมโครงการวิจัยและพัฒนา ควรมีการสนับสนุนการศึกษาค้นคว้าวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่รวมถึงศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างโครงสร้างทางสังคมกับระดับความมั่นคงในพื้นที่ชายแดนใต้ การวิจัยเชิงนโยบายควรได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและองค์กรอิสระเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและมีความเป็นกลาง

6. การปรับปรุงโครงสร้างสื่อสารมวลชน ภาครัฐควรสนับสนุนการผลิตสื่อที่สะท้อนถึงข้อเท็จจริงในพื้นที่ชายแดนใต้ และส่งเสริมการนำเสนอข่าวสารที่สร้างความเข้าใจระหว่างกลุ่มประชากร ลดอคติ และความขัดแย้งทางสังคม รวมถึงใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อเผยแพร่ข้อมูลที่จะช่วยส่งเสริมสันติภาพและการอยู่ร่วมกัน

7. การพัฒนาโครงการนำร่องในระดับพื้นที่ โดยจัดตั้งศูนย์พัฒนาวัฒนธรรมในระดับชุมชนเพื่อทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการอยู่ร่วมกัน เช่น โครงการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างโรงเรียน การจัดอบรมผู้นำชุมชน และกิจกรรมที่สร้างความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งสามารถขยายผลไปสู่ระดับจังหวัดและระดับประเทศในอนาคต

ดังนั้นแนวทางการเสริมสร้างพัฒนาวัฒนธรรมในพื้นที่ชายแดนใต้ต้องเป็นมากกว่าการกำหนดนโยบายจากภาครัฐ แต่ต้องอาศัยการบูรณาการแนวคิดที่ครอบคลุมทุกมิติของการพัฒนาทั้งในด้านเศรษฐกิจสังคม การศึกษาและการบริหารจัดการพื้นที่ การสร้างกลไกที่ส่งเสริมความเข้าใจระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ การสนับสนุนโครงการพัฒนาเศรษฐกิจที่ครอบคลุมและการปรับปรุงโครงสร้างการบริหารที่สามารถรองรับความแตกต่างทางวัฒนธรรมจะช่วยให้พื้นที่ชายแดนใต้สามารถพัฒนาไปสู่สังคมที่มีความมั่นคงในระยะยาว

บทสรุป

การจัดการพัฒนาวัฒนธรรมในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ตอนล่างของประเทศไทยจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่มากขึ้นเพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างความหลากหลายทางวัฒนธรรมและความมั่นคงของรัฐ ในอดีตนโยบายที่ใช้มักเน้นการรวมศูนย์อำนาจและพยายามสร้างเอกภาพทางวัฒนธรรมโดยไม่ได้คำนึงถึงอัตลักษณ์เฉพาะของประชาชนในพื้นที่ส่งผลให้ขาดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง แนวทางใหม่ที่ควรนำมาใช้ในอนาคตต้องแตกต่างจากแนวทางเดิมโดยเน้นการสร้างระบบธรรมาภิบาลแบบพัฒนาที่ประชาชนทุกกลุ่มมีบทบาทในการกำหนดแนวทางพัฒนา นอกจากนี้เทคโนโลยีดิจิทัลสามารถนำมาใช้เพื่อเพิ่มช่องทางการสื่อสารและรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาศูนย์กลางแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ผ่านระบบการศึกษาและโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการ จะช่วยส่งเสริมความเข้าใจร่วมกัน และลดอคติทางสังคม อีกทั้งการออกแบบระบบเศรษฐกิจที่สนับสนุนธุรกิจท้องถิ่นโดยอาศัยความร่วมมือระหว่างภาคเอกชนและประชาชนในพื้นที่ จะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและความ

มั่นคงทางสังคม หากสามารถดำเนินการตามแนวทางเหล่านี้ได้อย่างเป็นระบบและมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน พื้นที่ชายแดนภาคใต้จะสามารถเปลี่ยนผ่านไปสู่สังคมที่ให้ความสำคัญกับความหลากหลายเคารพความแตกต่างและพัฒนาไปสู่ความมั่นคงที่ยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- Arphattananon, T. (2018). Multicultural education in Thailand. *Intercultural Education*, 29(2), 149-162.
- Briphet, P. (2020). *Educational management according to multicultural approach of schools under the Office of Krabi Primary Education Service Area, Mueang Krabi District, Krabi Province* (Independent study). Sukhothai Thammathirat Open University, Nonthaburi. [in Thai]
- Buranachat, S. (2015). Educational management in the era of ASEAN Community according to the concept of multicultural education. *Journal of Community Development Research, Humanities and Social Sciences*, 8(3), 1-12. [in Thai]
- Chimpalee, S. (2022). *Cultural identity of old market community: A case study of Talad-Noi Community, Bangkok* (Master's thesis). Thammasat University, Bangkok. [in Thai]
- Dissaman, A. (2023). Nationalism policy and assimilation policy for Malay-Muslim people in southern border provinces of Thailand: Impact from past to present. *Integrated Social Science Journal*, 2(1), 240-266. [in Thai]
- Jantawongsri, W., Chaowarakul, J., Bunyasut, S., & Benchamapronchai, P. (2023). Guidelines for the development of educational management according to the concept of multicultural education. *Journal of Rajanagarindra*, 20(1), 98-110. [in Thai]
- Kiatnarumol, J., & Pangkesorn, A. (2023). Creative media: Friendship for children in the multicultural way of the southern border. *Journal of Humanities and Social Sciences, Mahasarakham University*, 42(5), 694-705. [in Thai]
- Maluleem, J. (2021). The pattern and process of peace negotiation and conflict resolution in the Deep South of Thailand. *Journal of Innovation and Management*, 6(2), 92-101. [in Thai]
- Ministry of Culture. (2019). *Southern cultural heritage*. Retrieved from <http://book.culture.go.th/SouthernCulture/files/downloads> [in Thai]
- Narkurairattana, P., & Sa-U, S. (2022). Sustainable peacebuilding in southern Thailand's plural communities based on cultural rights and holistic health for peace: An exploration for feasibility. *Journal of MCU Peace Studies*, 10(3), 954-970. [in Thai]

- Pannapikul, S. (2017). Factors impinging upon the resolution to the insurgency problems in three southernmost provinces of Thailand. *Journal of Rangsit Graduate Studies in Business and Social Sciences*, 2(2), 15-27. [in Thai]
- Phunwoon, P. (2018). *Perception of cultural identity, uniqueness and symbol affecting the Mon's awareness towards socio-cultural impacts of tourism in Ko Kret, Thailand* (Master's thesis). Chulalongkorn University, Bangkok. [in Thai]
- Phukhothin, U., Pratoomkaew, S., Saichart, T., & Intawee, P. (2022). Multiculturalism: Coexistence of communities based on Buddhist-integrated Saraniyadhamma. *Journal of MCU Peace Studies*, 10(5), 2313-2325. [in Thai]
- Phuwaborirak, K. (2021). *Concept of public space and education in the multicultural society of the three southern border provinces*. Retrieved from <https://researchcafe.tsri.or.th/culture/> [in Thai]
- Piyasiripon, N. (2018). Multicultural communities in the midst of nationalism discourse in Deep South of Thailand. *The National Defence College of Thailand Journal*, 60(2), 59–74. [in Thai]
- Raksornsilp, P. (2023). *Ethnic groups in Thailand*. Retrieved from <https://ethnicity.sac.or.th/database-ethnic/195> [in Thai]
- Rangubtook, S., & Chaimusik, S. (2024). Conflict management in communities: A case study of multicultural communities. *Journal of Kwan Phayao*, 1(5), 64–72. [in Thai]
- Saengkool, P. (2021). *The role of the Internal Security Operations Command Region 4 Front in solving problems in the southern border provinces through the Thai Buddhist repatriation project* (Individual research document). Bangkok: Army Command and General Staff College. [in Thai]
- Songsiri, W. (2016). *“Patani”: The city of memories*. Retrieved from <https://lek-prapai.org/home/view.php?id=195> [in Thai]
- Sopapol, W. (2022). Analyzing the promotion of multiculturalism in national security policy plan in the Deep South. *Journal of Human Rights and Peace Studies*, 8(1), 111–135. [in Thai]
- Sununta, S. (2013). Learning from the West?: The state of the multicultural debate in Thailand. *Journal of Language and Culture*, 32(1), 5-30. [in Thai]
- Tavorn, C. (2023). Policy recommendation from research and solving problems in Thailand's southern border provinces. *Journal of Political and Social Agenda*, 2(2), 75-89. [in Thai]

- Tepsing, P., Laeheem, K., & Azizskun, H. (2021). Imams and the enhancement of the relationship between Muslims and Buddhists in the three southern border provinces of Thailand. *Journal of Liberal Arts, Maejo University*, 9(2), 207-223. [in Thai]
- Thitadhammo, P. M., Pangthrap, K., & Kamol, P. (2019). Living together of peoples in multicultural societies of Thailand: A case study of multicultural society of Muang District, Chiang Mai Province. *Mahachula Academic Journal*, 6(2), 46-59. [in Thai]
- Thongmark, S., Neimted, W., Choosuwan, R., & Sittichai, R. (2018). Looking backwards and forwards of educational quality in three southern border provinces of Thailand. *Princess of Naradhiwas University Journal of Humanities and Social Sciences*, 5(special edition), 186-198. [in Thai]
- Tieojaroenkit, T. (2020). Peaceful means in Thai national security policies for the southern border. *Governance Journal, Kalasin University*, 9(1), 304-343. [in Thai]
- Waba, N. (2018). Achievement-oriented strategy of management for national security in the three southern border provinces. *Journal of Rangsit Graduate Studies in Business and Social Sciences*, 4(1), 102-114. [in Thai]
- Yahprung, M. I. (2022). State multiculturalism and multiculturalism of the Melayu Muslims: A case study of the dialogue on the idea of multiculturalism in southern Thailand. *Journal of Islamic Studies, Prince of Songkla University*, 13(1), 228-253. [in Thai]